İller Bankasının Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesine

Teknik Destek Projesi

P3 UYGULAMALARI

Belediye altyapılarındaki Kamu-Özel İşbirliği modelleri

Vehip Ertugrul

İller Bankası, Ankara, Türkiye

Ekim 2009

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir • This project is financed by the European Union •
EuropeAid/
126786/D/SER/TR
TR0603.13-01/001
Technical Assistance for Strengthening
the Institutional Capacity of Iller Bank

EĞİTİM İÇERİĞİ

- P3 Tanımı, İlkleri, Beklentileri, Görevleri, Prensipleri ve Uygulamaları
- P3 Metotları, Örnekler, Riskler, P3 Süreci ve Tarafları
- İngiltere ve AB Uygulamaları
- EIB P3 Fonları, Uygulamaları, Sektörleri
- P3 Finansal Boyutları,Escrow Account, Ödenebilirlik ,Duyarlılık Analizi
- Dünyadan Bir Örnek Olay: Cochabamba Aguas Del Tunari Su Projesi

P3 NEDİR?

- Geleneksel olarak kamunun yapması beklenen hizmetlerin/yapıların planlanması ve yapılmasının özel girişimciler ve kamu tarafından finanse edilmesi ve/veya işletilmesidir.
- Başlangıcı uzun yıllara dayanmasına rağmen özellikle son 20-30 yıldır Amerika ve Avrupa'da belirli sektörlerde yaygın olarak uygulanmaktadır.

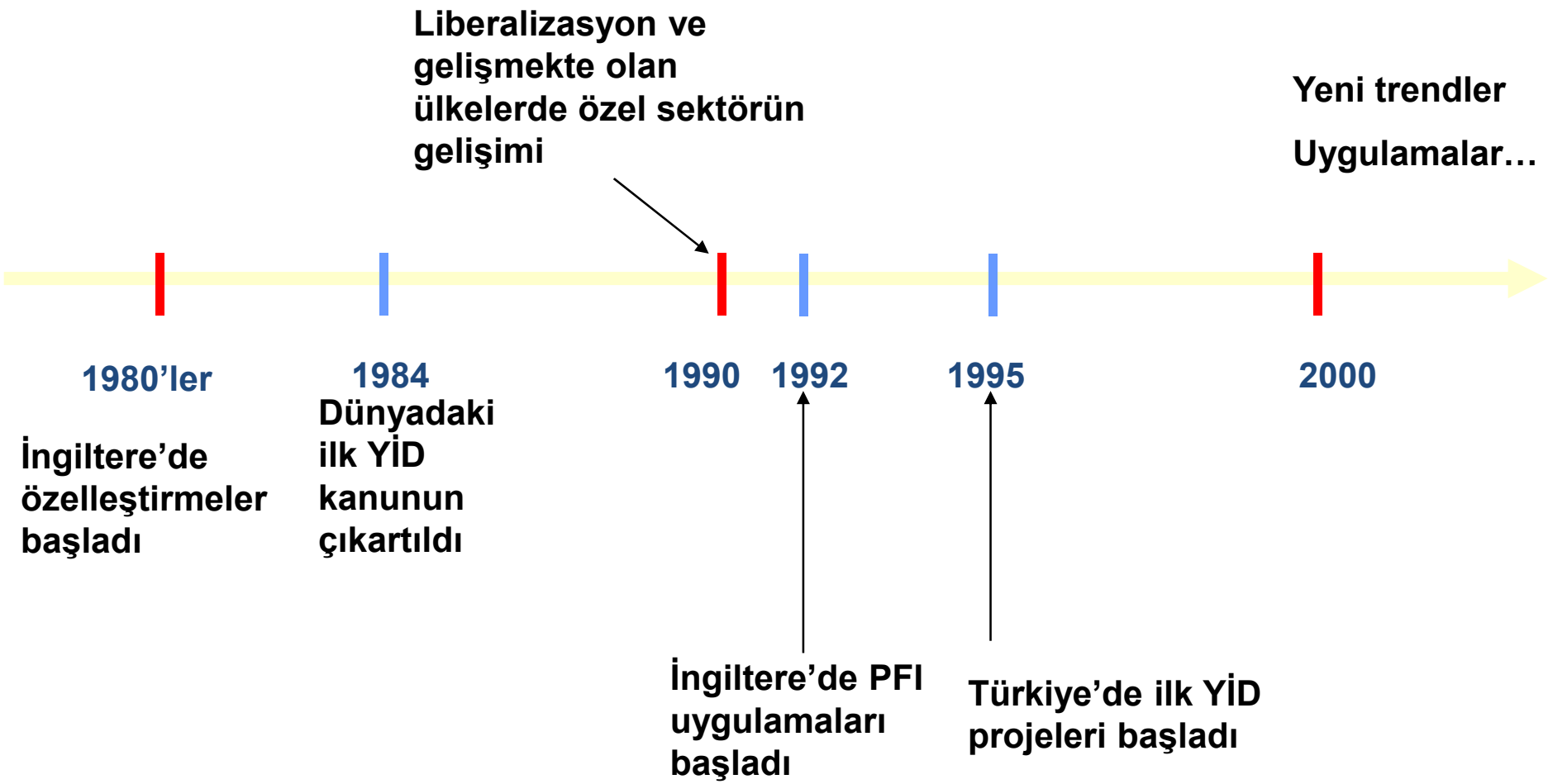

DİĞER BİR TANIM

- Kamu ve özel sektörün karşılıklı yapılan bir anlaşma uyarınca:
  - Risklerin
  - Getirilerin, yararların
  - Başarı ya da başarısızlığın paylaşıldığı modeldir

- Dünyada P3 ismi resmi olarak ilk hangi ülkede kullanılmıştır?
- Dünyada ilk P3 kanunu hangi ülkede yapılmıştır?

P3 GELİŞİM SÜRECİ

Kaynak: Mansoor Dailami WB Seminer Prezentasyonları Haziran,2000."IFC Lessons of Experience Series#7"

P3 İLKLERİ

- Yap-İşlet Modeli Hakkındaki Kanun ile öncelikli görülen elektrik üretimi alanında “Yap-İşlet-Devret”, işletme hakkı devri ve “Yap-İşlet” yöntemleri uygulamaya konulmuştur.
- Bu yöntemlerle ülkemizin kurulu elektrik santrali gücünün yaklaşık %25’ini oluşturan 30 adet enerji santrali işletmeye alınmıştır.
- Kurulu güç açısından ise yüzde 90’lık bir kısmı Hazine garantileri yoluyla gerçekletirilmiştir.

P3 İLE İLGİLİ KANUNLAR

İçerik	Kanun
İmtiyazlar Hakkında Genel Kanun	1910 Sayılı Osmanlı Kanunu
Yap İşlet Devret	3996,3465,3096 Sayılı Kanunlar
Yap İşlet	4283 Sayılı Kanun
İşletme Hakkı Devri	4046,5335,3465,3096 Sayılı Kanunlar
Uzun Süreli Kiralama	5335,4046 Sayılı Kanunlar
Yap Kirala Devret	5396 Sayılı Kanun

P3 TÜRKİYE ÖRNEKLERİ

- Ayrıca, Devlet Hava Meydanları İşletmesi tarafından İstanbul, Antalya 1 ve 2, Dalaman, Ankara ve İzmir havalimanları, Hazine garantisi olmaksızın “Yap-İşlet-Devret” yöntemiyle hayata geçirilmiştir. (yolcu sayısı garantisi DHMİ tarafından verildi)
- Benzer biçimde Karayolları Genel Müdürlüğü, Gebze-İzmir otoyolu projesi “Yap-İşlet-Devret” modeliyle yürütmektedir.

KAMU'NUN GÖREVİ

- P3 modeliyle, özel sektör finansmanının temininin yanı sıra, kamu, hizmet üretme yönteminden hizmet çıktısı satın alma yöntemine geçmektedir.
- Böylece kamu, özel sektörün daha iyi yönetebildiği dizayn ve inşaat riskiyle hizmet performans ölçütlerine uygun ve yüksek kalitede hizmet sağlamaktadır.
- Kamu, bazı alanlarda kendisi mal ve hizmet üretmek yerine, hizmetin özel sektör tarafından üretilmesini organize ve kontrol eden bir konumda olmaktadır.

ÖZEL SEKTÖRÜN GÖREVİ

- Planlama
- Dizayn
- Uygulama
- İşletme
- Bakım

konularında finansman kaynağı sağlamak, şimdiye kadar kamunun üstlendiği işlere yardımcı olmak ve kamunun yapması gereken hizmetleri daha hızlı, daha ucuz ve etkin bir biçimde sunmaktır.

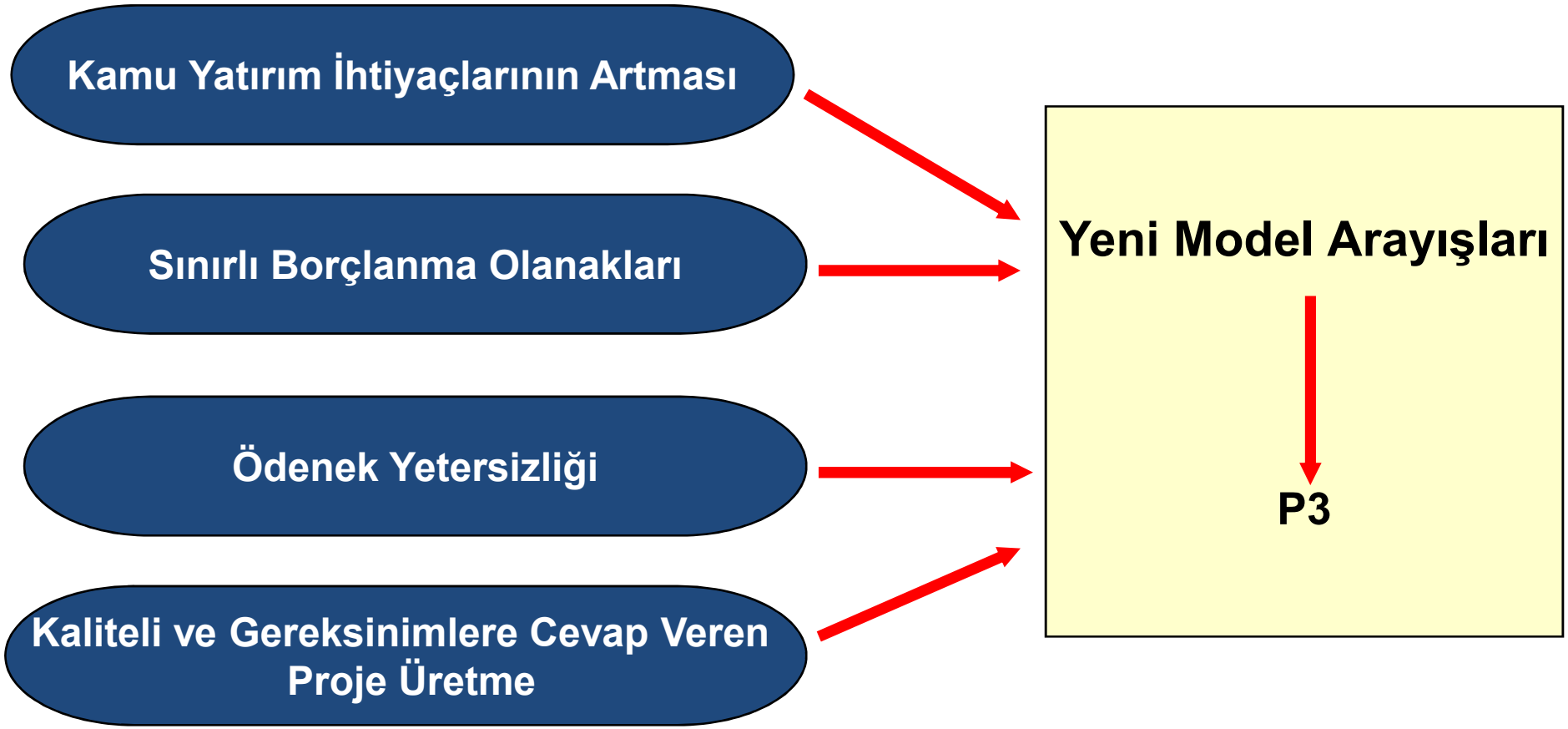
ÖZEL SEKTÖR P3 BEKLENTİLERİ

- Yatırımlardan kabul edilebilir nitelikte kar sağlamak
- Riskleri iyi bir şekilde analiz ederek:
  - Üstlenilebilir riskler almak
  - Marka/Prestij kazanımı sağlamak/artırmak
- Büyümek
- Pazar Gelişimi
  - Dış pazarlara açılmak
  - İç pazar konumunu güçlendirmek

KAMU P3 BEKLENTİLERİ

- Uluslar arası ve özel sermaye finans kaynaklarına erişmek
- Özel şirketlerin uzmanlıklarından yararlanmak
- Projeyi yapmak yerine kilit noktalara odaklanarak projeyi yönetmek ve/veya yönlendirmek
- Projeleri zamanında sonuçlandırmak
- Azalan bütçe, toplumun giderek artan ihtiyaç ve gereksinimlerine yanıt vermek

NEDEN P3?

Kamu Yatırım İhtiyaçlarının Artması
Sınırlı Borçlanma Olanakları
Ödenek Yetersizliği
Kaliteli ve Gereksinimlere Cevap Veren Proje Üretme
Yeni Model Arayışları
P3

KAMU VE ÖZEL İŞBİRLİĞİ

- Doğru uygulanması halinde P3'ler:
  - İhtiyaçla örtüşen ölçekte projeler gerçekleştirilmesini
  - Projelerin zamanında ve öngörülen bütçeyle tamamlanmasını
  - İhalelerde serbest rekabet ortamı içinde en düşük maliyet ve en yüksek faydayı birlikte karşılayan seçeneğin dikkate alınmasını da sağlamaktadır.
- Gerekli hukuksal ve kurumsal yapılar tesis edilip, risk paylaşımı doğru tanımlanabilirse, başarılı bir P3, arttıracağı altyapı imkânlarıyla büyümeye ivme kazandırmaktadır.

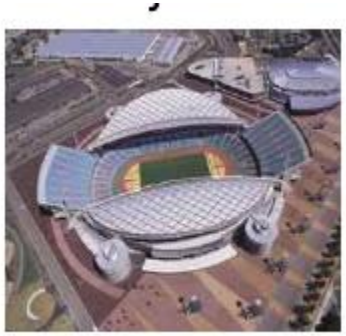
P3'LERİN ORTAK ÖZELLİKLERİ

- Hizmete göre farklı sözleşme türleri–Farklı modeller
- Özel sektör finansmanı
- Ortak Girişim Joint Venture – Special Purpose Company/Vehicle
- Risklerin paylaşılması
- Performans kriteri
- Çıktının niteliğine göre fiyatlandırma

P3 NEREDE UYGULANIR?

- Yollar, köprüler, tüneller,rüzgar, elektrik santralleri
- Su, atık su, atık yönetimi uygulamaları
- Hastane, okul, sağlık tesisleri
- Müzeler, spor tesisleri
- Mahkemeler, hapishaneler, karakollar

P3 NEREDE UYGULANIR?

Spor Tesisleri

Enerji Santralleri

Su Arıtma

Bilişim

Okul/Yurt

Eğitim Hizmetleri

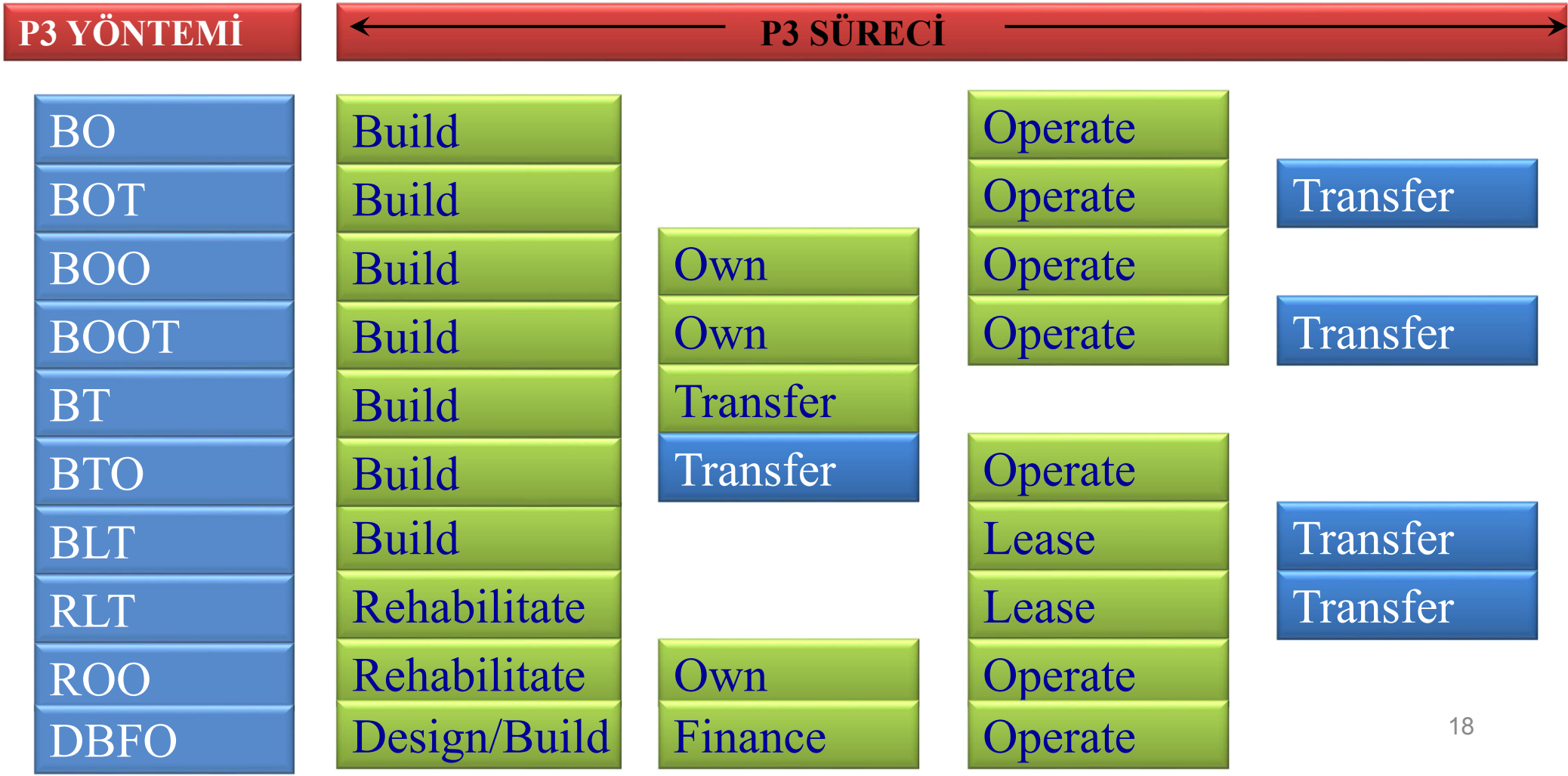

Sağlık Hizmetleri

Yol

P3 METODLARI

P3 METODLARI

- İçinde “T” ile bulunan bütün modellerde mülkiyet kamu sektöründe kalmaktadır.
- Diğer modellerin tümünde ise mülkiyet özel sektörün elindedir.
- Bu modellerde, P3 süreci, kullanılan modele ve işin niteliğine göre değişmektedir.

P3 METODLARI

	İşlet.	Bakım	Küçük Yenileme	Rehabil.	Geniş.	Mülk.	Finansman	Ticari Risk	Süre (Yıl)
Hizmet Sözleşmesi	Özel	Kamu	Kamu	Kamu	Kamu	Kamu	Kamu	Kamu	1-2
İşletme Sözleşmesi	Özel	Özel	Kamu	Kamu	Kamu	Kamu	Kamu	Kamu	3-5
Kira Sözleşmesi	Özel	Özel	Özel	Kamu	Kamu	Kamu	Kamu	Kamu-Özel	8-15
YİD ve benzerleri	Özel	Özel	Özel	Özel	Kamu	Kamu	Özel	Kamu-Özel	15-30
İşletme Hakkı Devri	Özel	Özel	Özel	Özel	Özel	Kamu	Özel	Kamu-Özel	20-30
Özelleştirme	Özel	Özel	Özel	Özel	Özel	Özel	Özel	Özel	Sonsuz

P3 SÖZLEŞMELERİ

- Hizmet Sözleşmeleri: Özel sektör belirli bir kamu hizmetini yerine getirir. Örneğin sayaç okuma, faturalama ve tahsilat.
- İşletme Sözleşmeleri: Özel sektör, kamuya ait işletmelerin yönetimini ücret karşılığında üstlenir.
- Kiralama: Özel sektör kamudan belirli işletmeleri kiralayarak işletme, bakım ve küçük yenileme görevlerini üstlenir.

P3 SÖZLEŞMELERİ

- İmtiyaz Sözleşmeleri: (münhasiriyet) Özel sektör projeyi finanse eder; işletmesi ve bakımı için tek sorumludur. Genelde imtiyaz süresi sonunda tesisler kamuya devredilir.
- BOT/BOO: İmtiyaz sözleşmelerine benzer, süre sonunda tesisler kamuya devredilir.
- İşletme Hakkı Devri: İşletme,bakım,küçük yenileme ve genişleme kısımlarını içine alır,süre sonunda tesisler kamuya devredilir.
- Özelleştirme: Kısmen veya tamamen olabilir.

İMTİYAZ ÖRNEĞİ

Su ve Kanalizasyon Hizmetleri İmtiyazı, Buenos Aires, Arjantin

Proje Kapsamı:

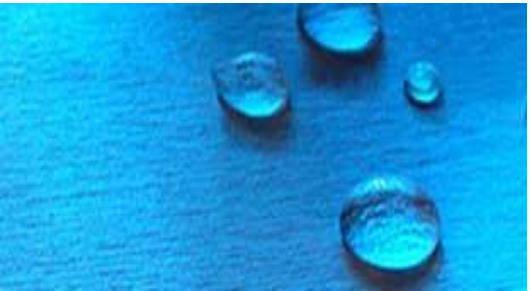
Nüfusun tamamına içme suyu ve %90'ına kanalizasyon hizmetlerinin götürülmesini sağlamak. Proje başlangıç yılı 1993.

Proje Tanım:

30 Yıllık yatırım planı içerisinde 4 milyar USD'lik bir yatırımla nüfusun tamamına içme su hizmetleri ve %90'nına kanalizasyon hizmetinin götürülmesini sağlamak. Aguas Argentinas Fransız Lyonnaisedes Eaux tarafından liderliği yapılan bir konsorsiyumdur.

Yatırım($) :

4 Milyar

BOT ÖRNEĞİ

İçme suyu sistemi yapım ve işletmesi
Izmit, Turkiye

Proje Kapsamı: İzmit şehrine sağlıklı su temin etmek.

Proje Tanım:
Konsorsiyum lideri" Thames Water of Britain" şehrin 15 sene boyunca projenin yapılması, işletilmesi ve süre sonunda da devredilmesinden sorumludur. İçme suyu konusunda özel sektör tarafından finanse edilen en büyük projesidir.

Finansman: Thames Water'la birlikte Gama ve Güriş konsorsiyumun %70'ine, İzmit belediyesi %15'ine, iki Japon firması Mitsui ve Sumitomo'da geriye kalan %15 hisseye sahiptir.

Yatırım($) :
933 Milyon

DBOM ÖRNEĞİ

Hudson-Bergen Hafif Metro Sistemi Jersey City

NJ, Amerika

Proje Kapsamı: Projeyi, 21st Century Rail Corporation adlı,%70 hissesi Washington Group ve %30 hissesi olan Kinkisharyo International yaptı. Projenin kapsamında 45 elektrikli trenin 15 sene süreyle sabit bir tarife değeriyle bakım, onarım ve işletmesidir.

Projenin Tanımı:

Proje,1996'lı yıllarda New Jersey'de başlayan trafik sorununu çözmek ve Bayonne, Jersey City, Hoboken, Weehawken, Union City, West New York ve North Bergen'e daha hızlı,güvenli ve sağlıklı bir ulaşım sistemi kurmak

Proje Tutarı:

Projenin toplam değeri 1,1 Milyar USD'dir.

Kaynak: http://www.wgint.com/project.php?id=6

BOO ÖRNEĞİ

Build, Own,Operate Sözleşmesi
Filipinler LTO, Ulaşım Bilgi İşlem

Proje Kapsamı:

Filipinlerin en önemli iş ve yerleşim yeri olan Manila şehrinin LTO(Land Transport Office) biriminin bilgisayar sistemi Luzon, Visayas ve Mindano adalarında bulunan 247 birimin bilgisayar sistemine geçirilmesi ve bilgisayar ağının rehabilite edilmesi. Proje 10 yıl süreyle LTO'nun bilgi işlem sistemlerini yönetecektir. Proje 2000 yılında başlamıştır

Proje Tanımı:

Projeyle ehliyet ve motorlu taşıt kayıt işlemlerinin en kısa zamanda gerçeklerştirilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca, kurulacak olan sistemin gelirleri artıracağı ve çalıntı veya kayıtsız araçların kullanımını önlenmeye yardımcı olacaktır. Proje iki etaptan oluşmaktadır.İlk etapta 31 ofisin,ikinci 236 ofisin bilgi işlem alt yapısı yapılacaktır.Proje iki şirket tarafından Strategic Alliance Development Corporation (%60) ve Comfac Corporation(%40) yönetilmektedir

Proje Tutarıı:

Proje 84 Milyon USD'dir ve projenin 10 Milyon USD'si IFC'den "A" tipi, 20 Milyon USD'si "B" tipi ve 10 Milyon USD'si de,quasi-equity (C Loan) of $10 million olarak sağlanmıştır.

Proje No:9896

Kaynak:http://www.ifc.org/ifcext/spiwebsite1.nsf/2bc34f011b50ff6e85256a550073ff1c/c3a7b083daeb51b08525688e00796bb7?OpenDocument

P3-KLASİK TEDARİK YÖNTEMİ İNGİLTERE

Performans Değerlemesi	Klasik Tedarik Yöntemi (1999 Verileri)	PPP Modeli (2002 Verileri)
Bütçe Aşımı	%73	%22
Zaman Aşımı	%70	%24(sadece %8'i>2ay)

Kaynak:UK's National Audit Office published a report on PFI on 5 February 2003

- 2003 Yılında 64 Milyar USD'lik 563 Projenin:
- 451'i İşletmeye başlamıştır. Bunların;
- 34 Hastane
- 119 Sağlık Birimi
- 239 Okul
- 23 Ulaştırma

P3'LERİN SÜRESİ NEDİR?

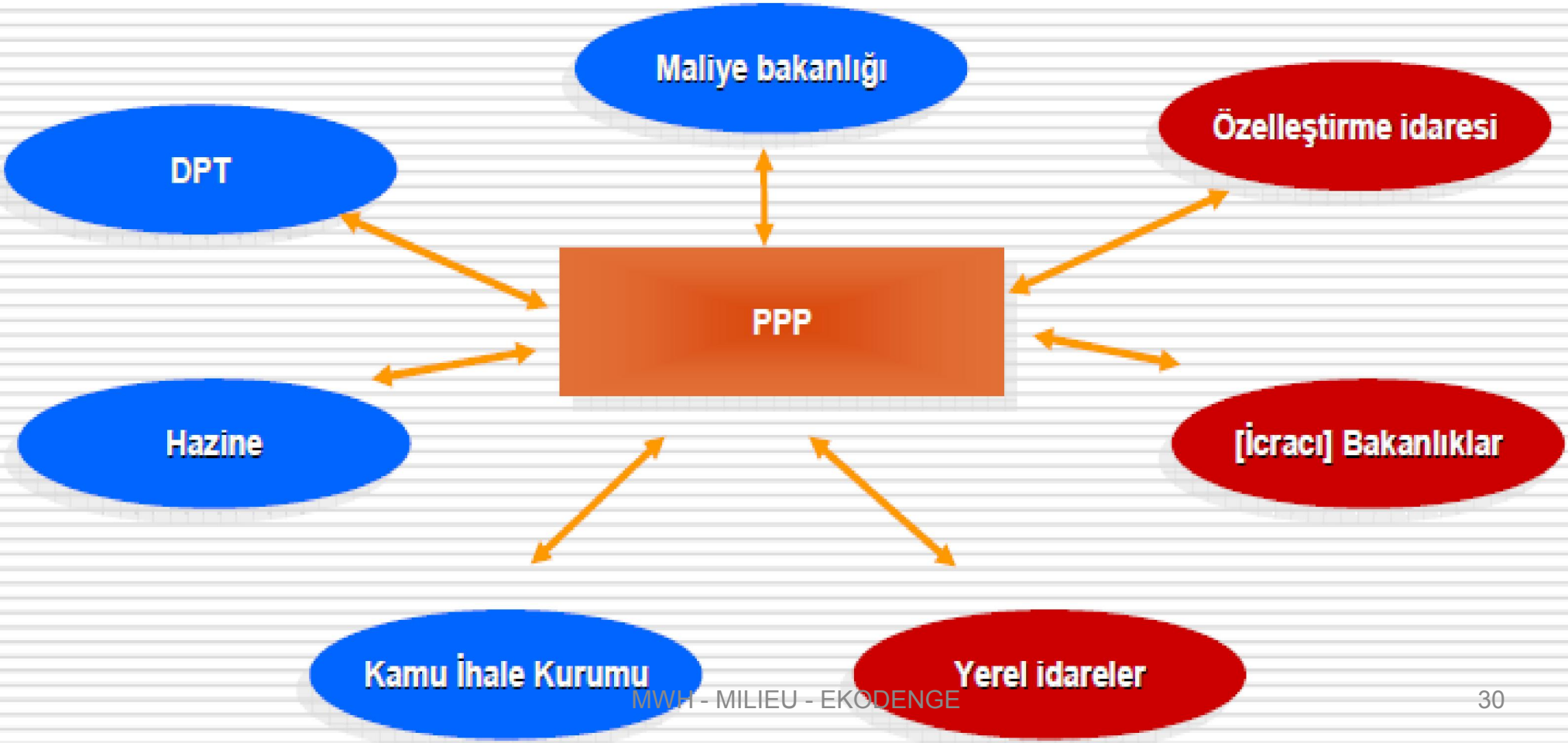
- PPP'ler genelde orta ve uzun vadeli anlaşmalardır.
- Belirleyici faktörler:
  - Seçilen model
  - Sektör
  - Riskler
  - Kanunlar
  - Finansman koşulları
  - Kamunun katkısı
  - Ödenebilirlik

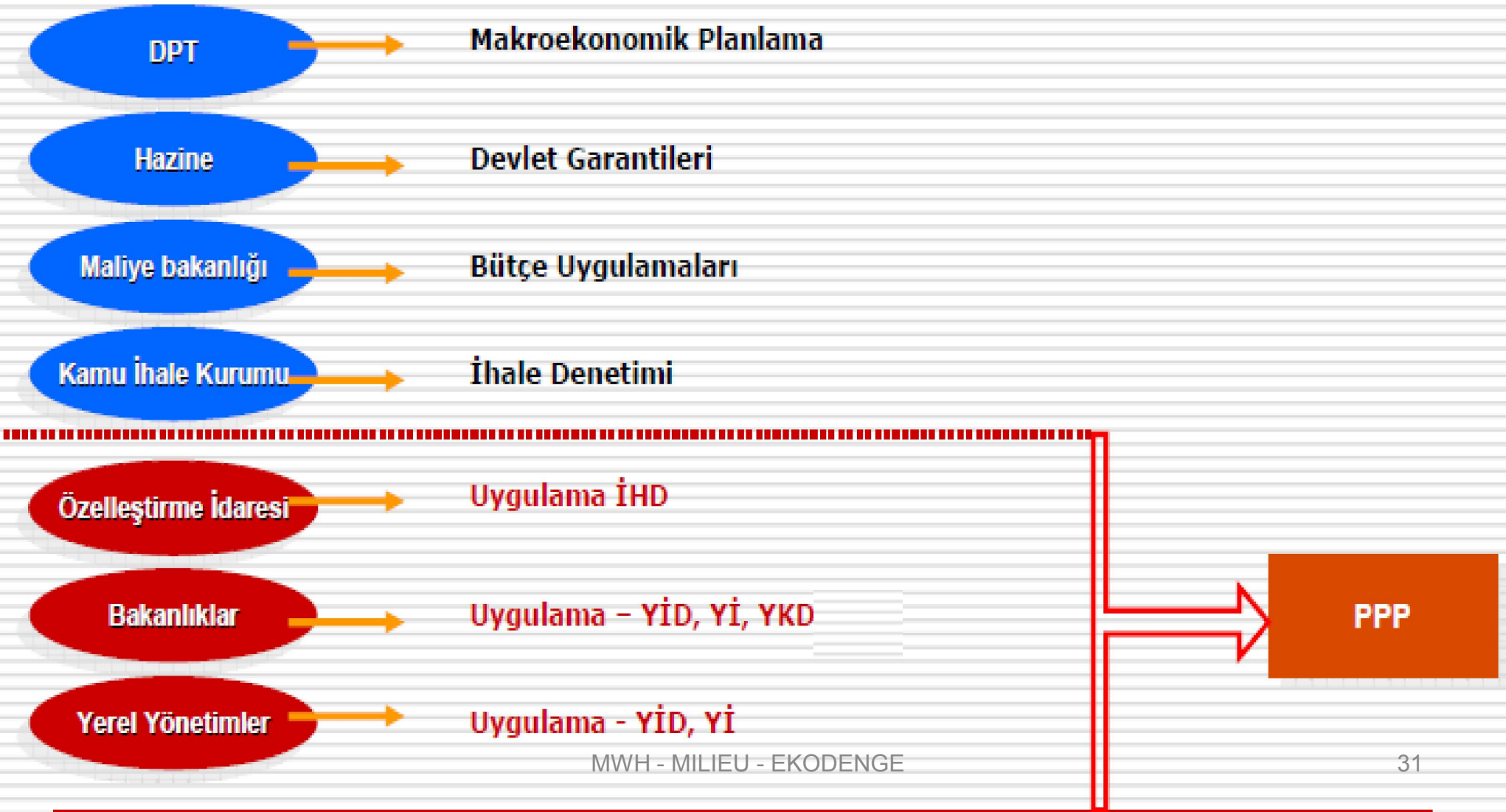
P3'NİN TARAFLARI KİMDİR?

- Kamu Kuruluşları
- Müteahhitler
- Tedarikçiler
- İşletmeciler
- Özel Bankalar/Kalkınma Bankaları
- Yatırımcılar
- Kullanıcılar

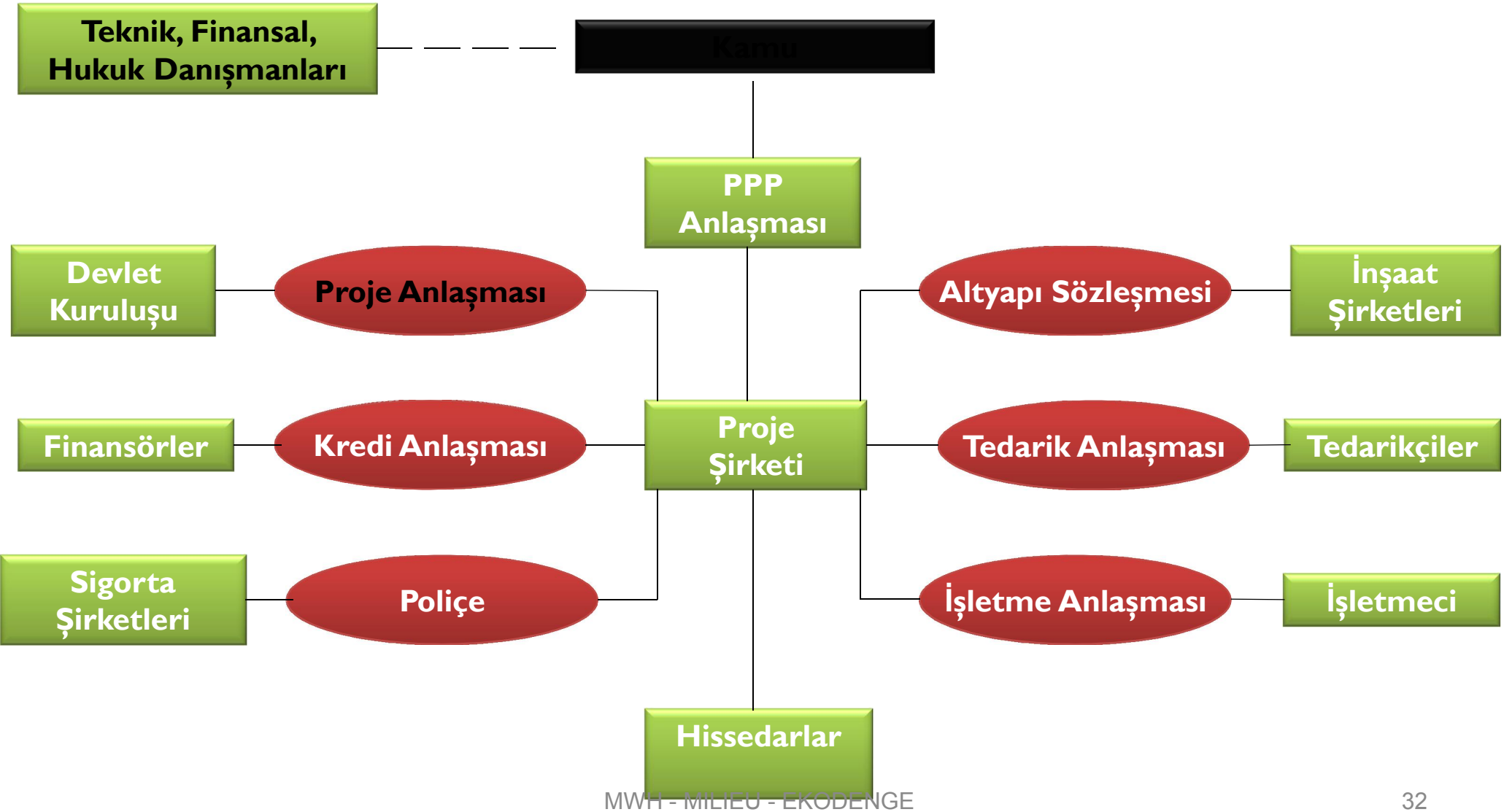
TÜRKİYE P3 KAMU PAYDAŞLARI

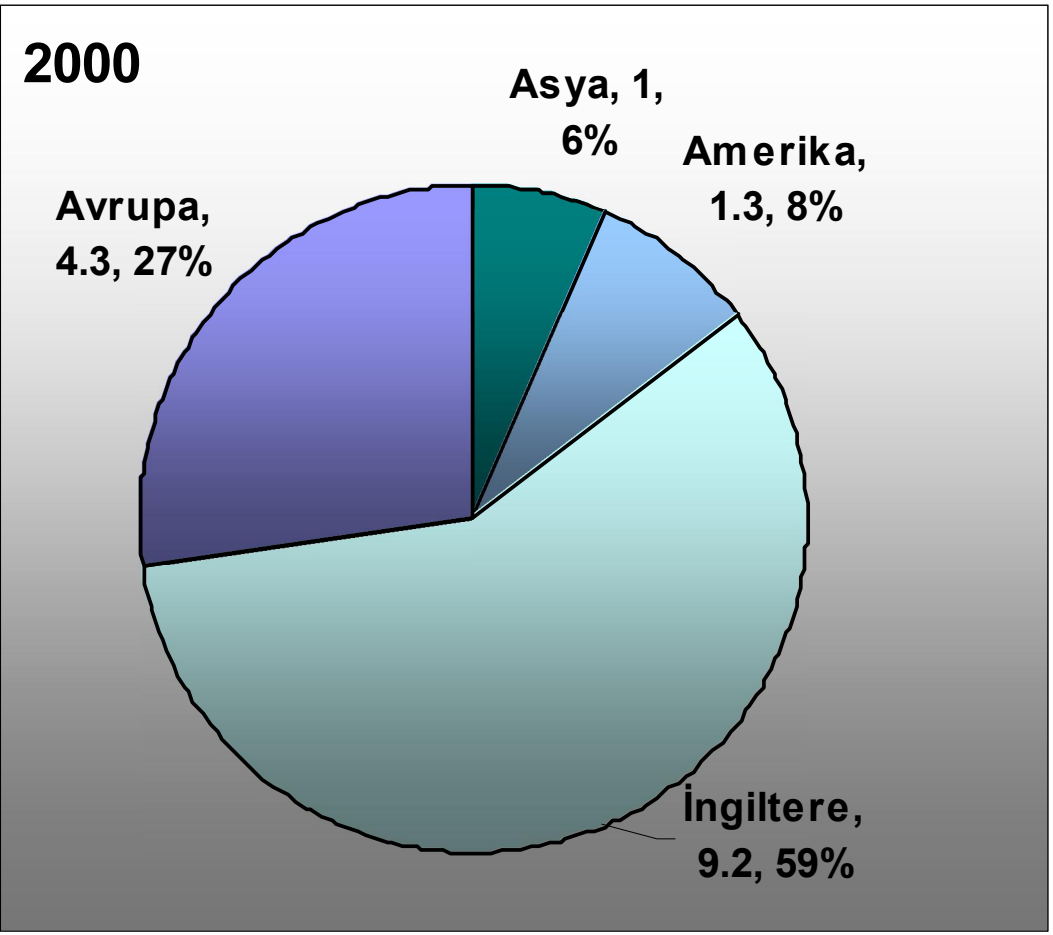
TÜRKİYE P3 KAMU PAYDAŞLARI

ÖRNEK P3 ANLAŞMASI

BİTİRİLEN P3'LERİN DEĞERLERİ(M$)

İNGİLTERE DENEYİMİ

- Bazı projeler için P3 yöntemi uygun değildir.
- Ölçek ekonomisine uygunluk (20 milyon Sterlin)
- Özel sektörün bu hizmeti sunacak yeterliliği aranır.
- Value for Money-Paranın paranın karşılığının alınacağına ilişkin yeterli sebepler olmalı.
- Hizmetin niteliği gereği hizmet çıktılarının niteliğinin ve performans ölçütlerinin açıkça belirlenebilmesi
- Uzun dönemde kullanmaya elverişli hizmet sektörleri tercih edilir.

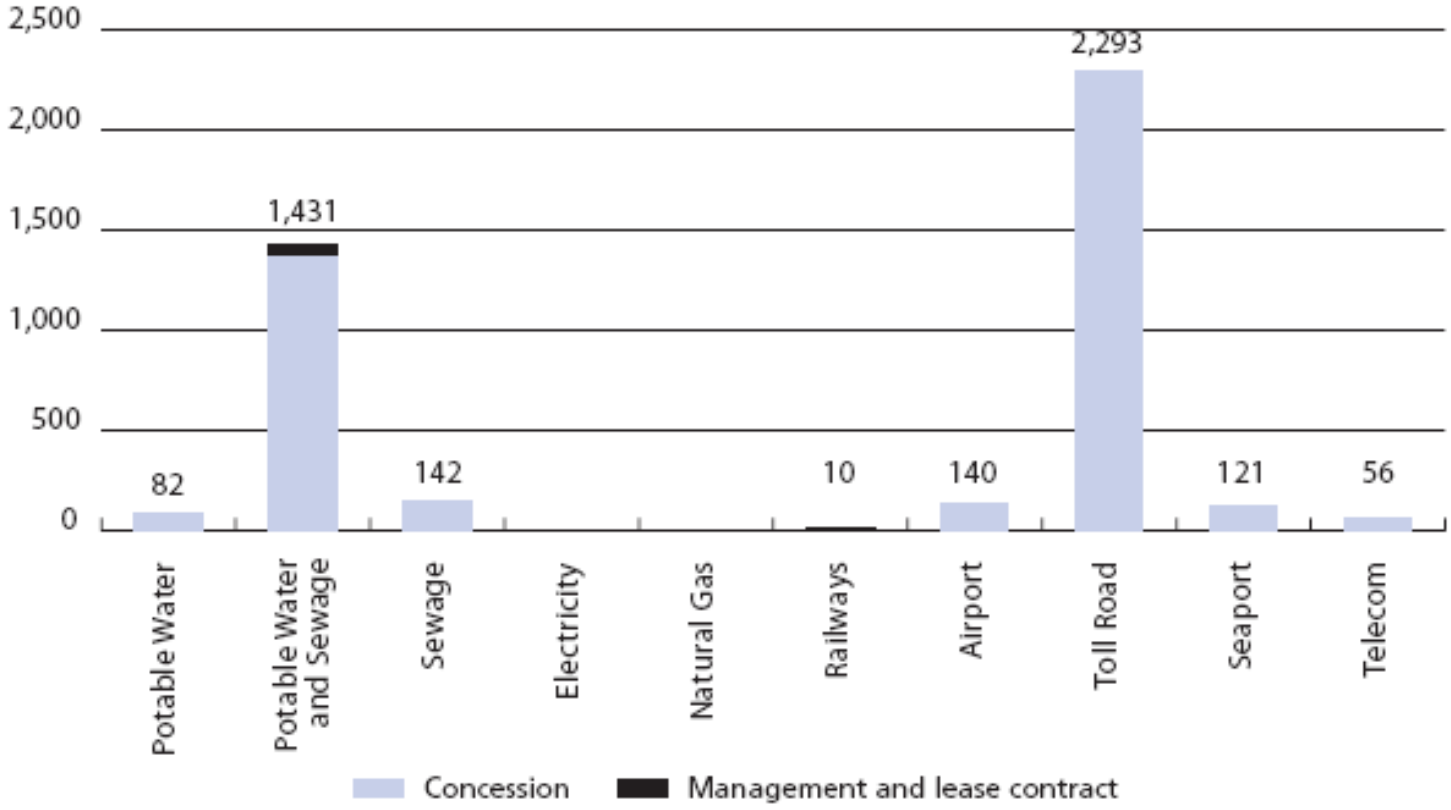
YENİ AB ÜYELERİNİN ALTYAPI GEREKSİNİMİ (1995-2010)

Sector	Reference	Investment needs	
		in EUR billion	in percent of annual GDP
Roads	Modernisation/construction to EU-15 average density	44	0.5
Railways	Modernisation/construction to EU-15 average density	37	0.4
Telecoms	Teledensity: 35 mainlines per 100 citizens	63	0.9
Water/ Sewage	European standards for collection and treatment	180	1.5
Energy	Network development, oil-, gas- and coal sector reform	110	1.4
Environment	EU-Directive Air Pollution and Waste	71	0.3
Sum		**505**	**5.0**

Source: European Commission, TINA, EBRD, and own calculations.

SEKTÖR BAZINDA SÖZLEŞMELER

Figure 2. Investments in PPIs, by sector and the PPI categories 'concession' and 'management lease contract' (in millions of USD)

Source: World Bank PPI database

EIB FONLARININ ÜLKELERE DAĞILIMI

Ülke	*Sözleşme Tutarı (Milyon EUR)*	*%*
Almanya	682	4.6%
Avusturya	40	0.3%
Danimarka	1,532	10.4%
Hollanda	525	3.6%
İngiltere	3,598	24.4%
İrlanda	145	1.0%
İspanya	2,618	17.8%
İsveç	311	2.1%
Polonya	315	2.1%
Portekiz	2,804	19.0%
Yunanistan	2,150	14.6%
TOPLAM	14,721	100.0%

EIB FONLARININ SEKTÖREL DAĞILIMI

Sektör	*Sözleşme Tutarı (Milyon EUR)*	*%*	*Ort .Kredi Süresi (Yıl)*
Yol ve Otoyollar	5,701	38.7%	25
Tünel ve Köprüler	3,228	21.9%	21
Şehir Planlama,Düzenleme ve Ulaşım	2,538	17.2%	25
Havaalanları	997	6.8%	19
Tren ve Hızlı Tren	936	6.4%	20
Eğitim ve Sağlık	819	5.6%	29
Su ve Atıksu	265	1.8%	19
Enerji Santralleri ve Enerji Dağıtımı	237	1.6%	13
TOPLAM	14,721	100.0%	

EIB FONLARININ ORTALAMA SÜRESİ

Kredi Süresi(Yıl)	Sözleşme Tutarı (Milyon EUR)	%
0-19 Yıl	2,490	16.9%
20-25 Yıl	8,580	58.3%
26-30 Yıl	3,339	22.7%
30 Yıl Üzeri	312	2.1%
TOPLAM	14,721	100.0%

AVRUPA BİRLİĞİ VE P3'LER

- Avrupa Birliğinin yalnızca çevre alanındaki düzenlemelerinin hayata geçirilebilmesi için, AB'ye üye ülkelerin ihtiyaç duyduğu kaynak miktarı, orta dönemde her yıl 80-110 milyar Euro tutarındadır.
- Birliğe yeni üye ülkelerin altyapılarının geliştirilmesinin maliyetinin ise önümüzdeki 15 yıl boyunca her yıl 65 milyar Euro olacağı tahmin edilmektedir.